Gergely Orsolya

Háztartások agrártevékenysége a Székelyföldön (2011) [1]

1. Földtulajdon

A gazdálkodás kiinduló alapját képező földterülettel a székelyföldi háztartások több mint fele (54%) rendelkezik, majdnem ennyien gazdálkodnak is – fő vagy melléktevékenységként. A várható feltételezés beigazolódott: túlnyomó többségben azok gazdálkodnak, akiknek van saját tulajdonú területük, és azok nem gazdálkodnak, akiknek nincs saját földjük (chi négyzet értéke: 116,20, $p<0,001$). Nagyon alacsony számban vannak tehát azok, akik rendelkeznek saját földterülettel (szántóval, kaszálóval stb.), és nem gazdálkodnak, ugyanígy pedig szintén kevés elemszámú azok csoportja, akik noha nem rendelkeznek saját földterülettel, mégis gazdálkodnak.

		Gazdálkodnak-e Önök bármilyen földterületen, illetve tartanak-e valamilyen állatot?		
		Igen	Nem	*Összes*
Van-e Ön, illetve családja tulaj-	igen	171	56	227
donában termőföld, erdő, rét?	nem	41	145	186
Összes		212	201	413

Hogy ez a földtulajdon tulajdonképpen mit is jelent, milyen területeket és erőforrásokat, illetve mekkora átlagterületeket kell elképzelnünk, arról ad képet az alábbi táblázatba sűrített számadatsor. Látható, hogy legtöbb háztartás szántóföld birtokot mondhat magáénak, illetve kertet, kaszálót. Erdőbirtokkal csupán minden tizedik háztartás rendelkezik, gyümölcsössel pedig még ennél is jóval kevesebben: a mintába szereplők közül csak 21 háztartásban számoltak be erről.

A területek nagysága 3-4 hektár alatti, és ez is több részből tevődik össze. Szántóföld esetében 3 hektár körüli az átlagos birtoknagyság, de a lakosság majdnem fele 1 hektár alatti birtokkal rendelkezik. Az erdőterületek kiterjedtsége a

[1] A tanulmány a KAM Regionális és Antropológiai Kutatások Központja szakmai programjához kapcsolódó Kutatási jelentés alapján készült

legnagyobb, de – mint már egy korábbi kérdésből kiderült – kevesen rendelkeznek erdős területekkel. A birtokolt kaszálók szempontjából egy háztartásnak 244 ár kaszálója van, területi szempontból átlagosan 244, de itt is a háztartások fele (51,2%) 1,5 ha alatti kaszálóterülettel rendelkezik.

	Szántó	Kert	Gyümölcsös	Kaszáló	Erdő
Van-e az Önök tulajdonában?					
N (hány háztartásban a 430-ból)	177	152	21	129	49
Mekkora ez a terület? (ár)					
Átlagértékek	303,91	42,95	68,76	244,47	383,12
Szórás	551,17	73,06	115,89	341,85	743,15
Kinek a tulajdonában van?(%)					
saját tulajdon	75,29	80,52	77,27	84,0	72,3
szülők	22,41	15,58	22,73	14,4	25,5
egyéb	2,30	3,24	0,00	1,6	2,1

Arról, hogy ezek a földterületek tulajdonviszonyi szempontból kihez tartoznak, szintén szerezhetünk információt. Kiderül, hogy minden esetben egynegyed alatt van azok aránya, ahol (még) a szülők tulajdonában vannak a földek, leginkább az erdők esetében érvényes ez (25,5%), illetve legkevésbé a kaszálók és kertek esetében mondható ez el (14,4%, illetve 15,58%). Tulajdonképpen a háztartások háromnegyedében saját tulajdonban vannak a földbirtokok, illetve elenyésző azon esetek száma, amikor rokonsági, másfajta megállapodások nyomán, de névlegesen nincs saját tulajdonban a föld.

Bérelni nagyon kevesen bérelnek földet, a válaszadók kevesebb mint egytizede (6,98%) nyilatkozott úgy, hogy nem saját tulajdonú földterületet használnak. A bérelt földek nagyobb része inkább szántó terület, és leggyakrabban magánszemélyektől, illetve rokonoktól, ritkábban szövetkezettől bérlik. Senki sem nyilatkozta azt, hogy erdőt bérelne. Minden második földbérlő a tulajdonosnak „bérleti díjként" terményt ad, egynegyedük pénzt, egynegyedük pedig semmit nem ad.

Akik rendelkeznek saját földterülettel, azok közt is néhány esetben (18,31%) előfordul, hogy nem művelik meg, azaz „parlagon" hagyják birtokaikat vagy birtokrészeiket. Megkérdeztük, hogy ha van olyan birtokrész, amit nem használnak, akkor pontosan melyik évtől nem használják. Egyfajta területfelhagyási szakaszos-

ságot lehet felfedezni: 1990 és 1998 között, nyolc év alatt összesen körülbelül a háztartások egynegyede hagyott fel bizonyos terület vagy területek megművelésével. 1999-ben és 2000-ben tapasztalható egy nagyobb területfelhagyási hullám: ebben a két évben ugyanennyien mondanak le bizonyos területekről. A második ilyen hullám pedig a 2007-es és a 2008-as esztendőben következik be. Azonban úgy tűnik, ezen felhagyott területek csupán egytizede eladó (11,7%).

És hogy miért foglalkoznak az emberek a földműveléssel? A leggyakoribb válasz az, hogy mert nincs más lehetőség, a lakosság rá van kényszerítve, hogy ebből próbáljon megélhetést biztosítani.

A válaszadók valamivel több mint egytizede gondolja úgy, hogy a plusz jövedelem a legfontosabb motiváció, vagyis anyagilag megéri ezzel foglalkozni. A megkérdezetted egyharmada (33,71%) a megszokás erejének, a hagyománytiszteletnek tulajdonítja a földműveléshez való ragaszkodást, ugyanakkor nagyon kevesen vannak azok, akik úgy gondolják (6,74%), hogy a lokális társadalom, faluközösség tagjai előtti szégyen vezérelné az embereket

2. Mezőgazdálkodási infrastruktúra

A térség még hangsúlyosan rurális, de már kevésbé mezőgazdasági jellegű életmódról tanúskodik a háztáji melléképületek száma és háztartásonkénti előfordulási gyakorisága. Baromfiól minden második háztartásban van (52,05%), amiből azt is érthetjük, hogy majdnem minden falusi háztartás esetében megtalálható ez, mivel a városi lakosság aránya (a mintában) negyven százalék alatti volt. Istálló, csűr, szénatároló, magtár – ezek közül legalább egy megtalálható tíz háztartásból négyben (42,21%). A juhakol előfordulási gyakorisága a legalacsonyabb.

	VAN
1. baromfiól (tyúkketrec)	52,05
2. sertésól (disznópajta)	39,34
3. juhakol	14,40
4. istálló, csűr, szénatároló, magtár	42,21

A mezőgazdasági munkálatok gépesítettségének fokáról ad képet az alábbi táblázat, melyből kiderül, hogy az állattartás, növényermesztési munkálatok milyen mértékben vannak gépek használata által egyszerűsítve, könnyítve. Kiderül, hogy egyetlen gép esetében sem haladja meg az egynegyedet a válaszok aránya, vagyis

legjobb esetben is csak minden második gazdálkodó háztartásban található meg az az adott gépezet. A szállításra alkalmas gépjármű a leggyakoribb: minden negyedik gazdálkodó háztartásban található olyan autó, mely szállításra (is) alkalmas. A második leggyakorabban előforduló gépezet, ami szintén a gazdálkodó háztartások közel egynegyedeében van, az a kaszálógép. Ezen kívül kis vagy nagytraktorral kevesebb mint a gazdálkodó háztartások kéttizede rendelkezik. Ha általában egyetlen háztartásban nincs mind a két méretű és fajta traktor, akkor feltehetőleg a háztartások egyharmadában kis vagy nagytraktor található. A legritkább gépezetek közé pedig a fejőgép, a bálázó gép, és a motoros kapa sorolható.

	VAN (%)
kistraktor?	17,14
nagytraktor?	15,96
motoros kappa?	9,81
motoros permetező?	11,68
bálázó gép?	6,07
szállításra alkalmas gépjármű?	24,77
kaszálógép?	22,43
fejőgép?	3,27
kombájn?	5,61

Megnéztük azt is, hogy mennyire jellemző az együttjárás a gépezetek esetében, vagyis ugyanazok birtokolnak-e több gépezetet, vagy többnyire a háztartásokban 1 vagy 2 ilyen mezőgazdasági eszköz van. Kiderült, hogy többen rendelkezenk csak egyetlen gépezettel de a válaszadók közt olyanok is vannak, akiknek a felsoroltak közül több is van: a válaszadók kevesebb, mint három százaléka öt, hat, vagy hét géppel is rendelkeznek. És három olyan háztartás is belekerült a mintába, ahol a kilenc felsorolt gépezetből kilenc megtalálható.

3. Állattartás, növénytermesztés

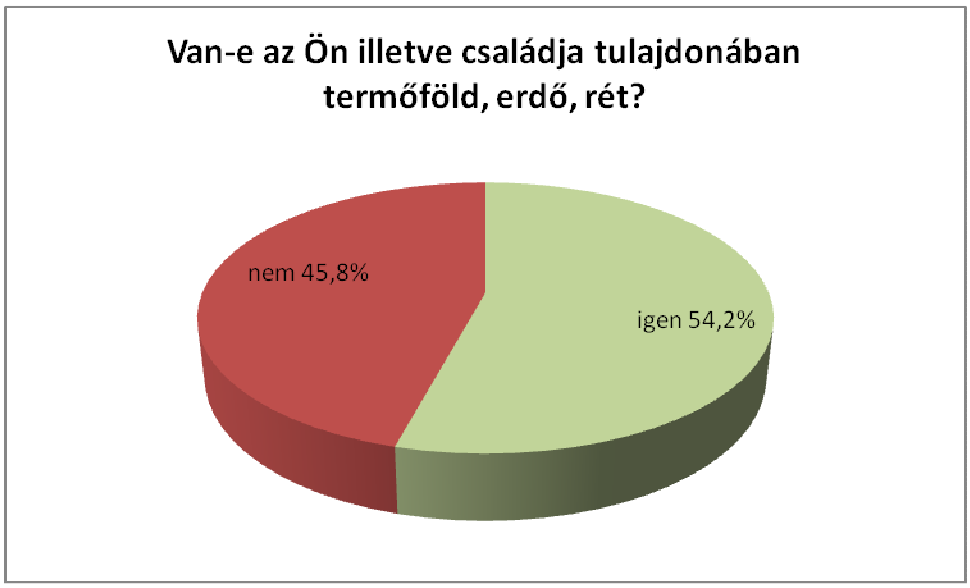
Az állattartás csupán a háztartások egyharmadára jellemző inkább, a baromfi és sertéstartás az általánosabb gyakorlat. Növénytermesztés esetében magasabb az arány: majdnem minden második háztartásban termesztenek gyümölcsöt, zöldséget, illetve kifejezetten burgonyát is. Gabonaféléket minden harmadik háztartásban termesztenek, a takarmány és ipari növényekkel foglalkoznak legkevésbé.

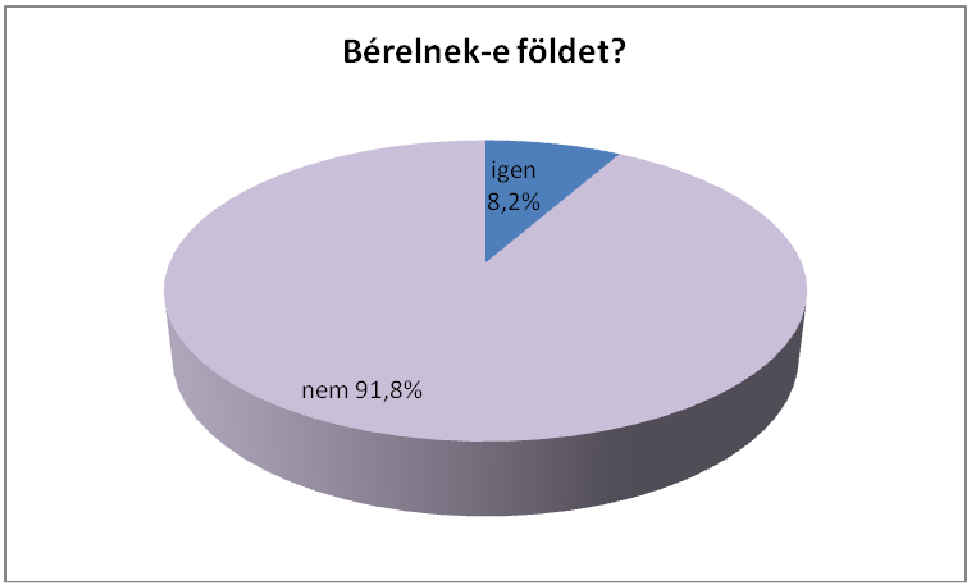
Az állattartás, valamint a növénytermesztés kapcsán megállapítható, hogy az állatok, termények „piaci" értékesítési gyakorlat szinte alig jellemző. Az állattartás esetében szinte kizárólag csak a háztartás szükségleteinek kielégítése melletti fölösleget értékesítik, nyolcvanöt százalékban kizárólag saját használatra tartanak állatot.

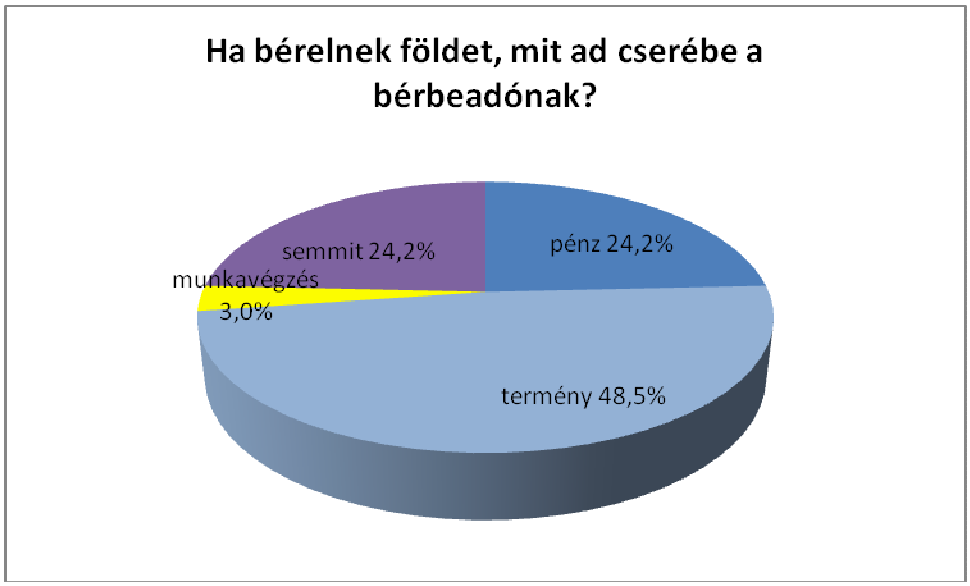
Tartanak-e … ?	***Igen***	csak a háztartás részére	ami marad eladják	a zömét eladják	mindet eladják
baromfit?	***44,79***	85,59	1,35	13,06	0,00
juhot, kecskét?	***13,73***	85,25	11,48	3,28	0,00
sertést?	***31,63***	87,50	11,03	1,47	0,00
szarvasmarhát?	***15,12***	89,23	7,69	3,08	0,00
lovat?	***11,63***	96,00	4,00	0,00	0,00
Termelnek-e … ?		csak a háztartás részére	ami marad eladják	a zömét eladják	Mindet eladják
zöldséget?	***44,47***	97,55	1,96	0,49	0,00
gyümölcsöt?	***51,86***	97,38	2,62	0,00	0,00
burgonyát?	***45,12***	79,90	11,34	8,76	0,00
gabonafélét?	***29,07***	72,80	12,80	13,60	0,80
ipari növényeket?	***4,88***	47,62	14,29	33,33	4,76
takarmánynövényt?	***13,95***	93,33	3,33	3,33	0,00

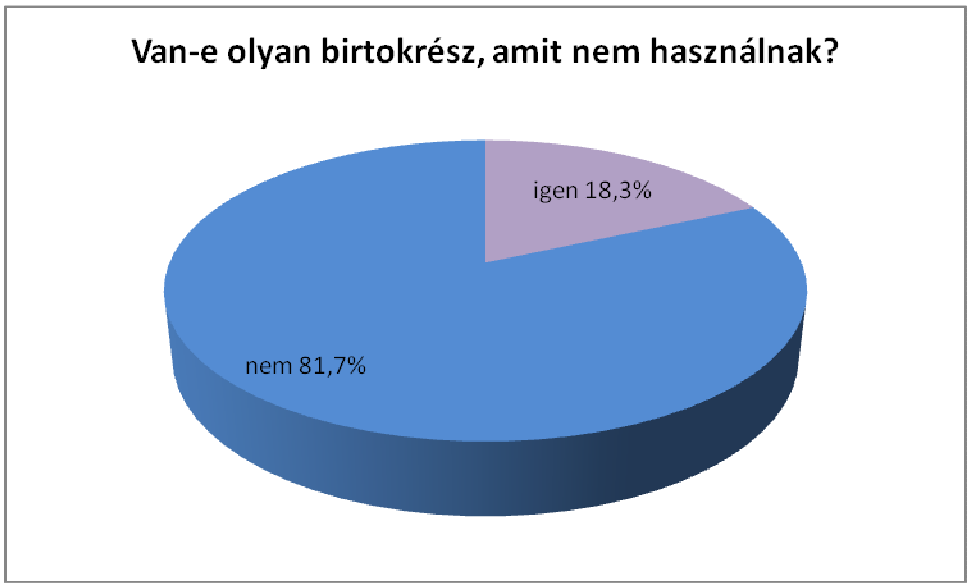
A juhot, kecskét, valamint sertést tartók esetében vannak többen azok, akik a fölösleget eladják. A növénytermesztésnél kicsit gyakoribb a szükségleten felüli termelés: itt a gabonafélék, de főleg az ipari növények esetében megjelenik magasabb arányban a többnyire eladásra termelés gyakorlata, illetve ez utóbbi esetében – noha csupán 1-2 háztartásban tapasztalható – a teljes mértékben eladásra termelésé is.

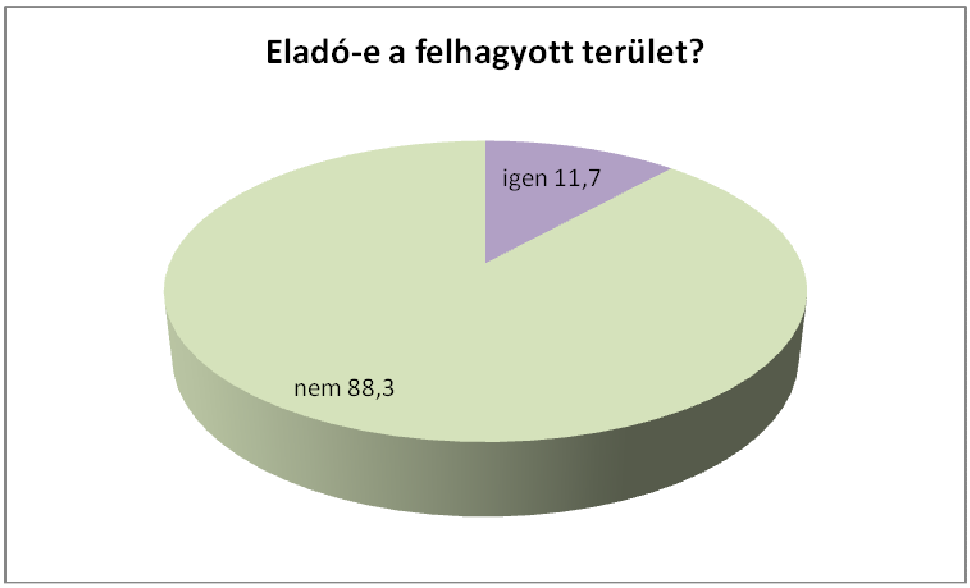
MELLÉKLET

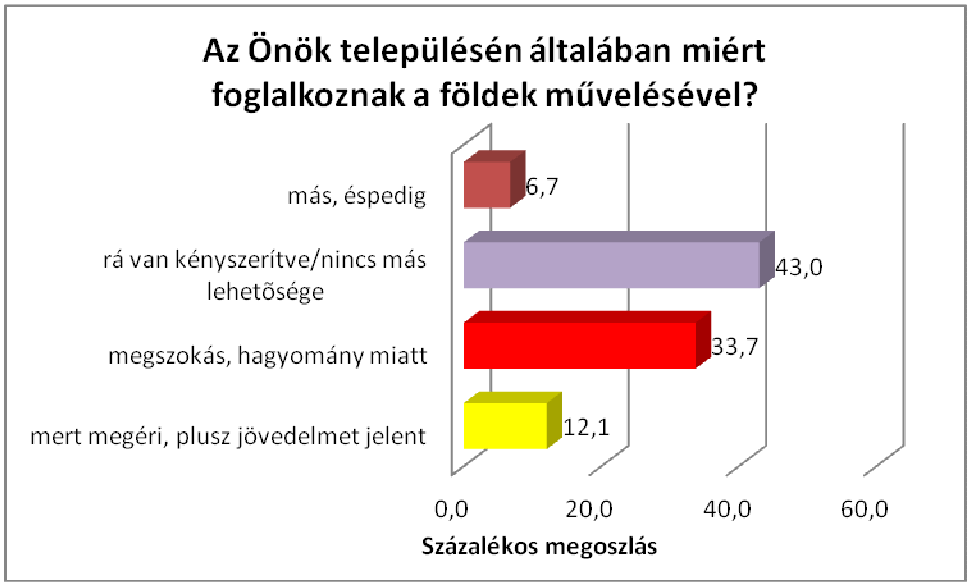

Van-e az Ön illetve családja tulajdonában termőföld, erdő, rét?
nem 45,8%
igen 54,2%

Bérelnek-e földet?
igen 8,2%
nem 91,8%

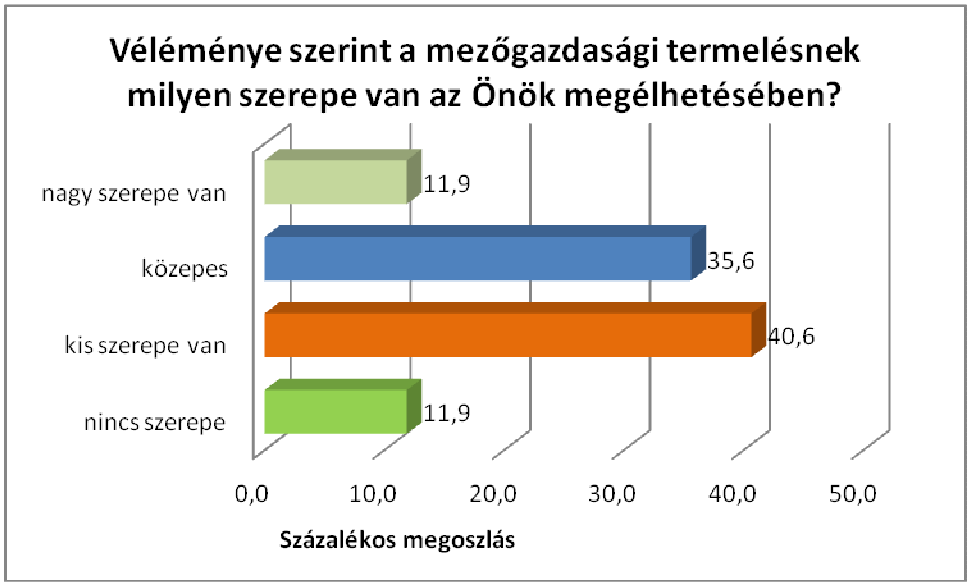

Ha bérelnek földet, mit ad cserébe a bérbeadónak?
semmit 24,2%
pénz 24,2%
munkavégzés 3,0%
termény 48,5%

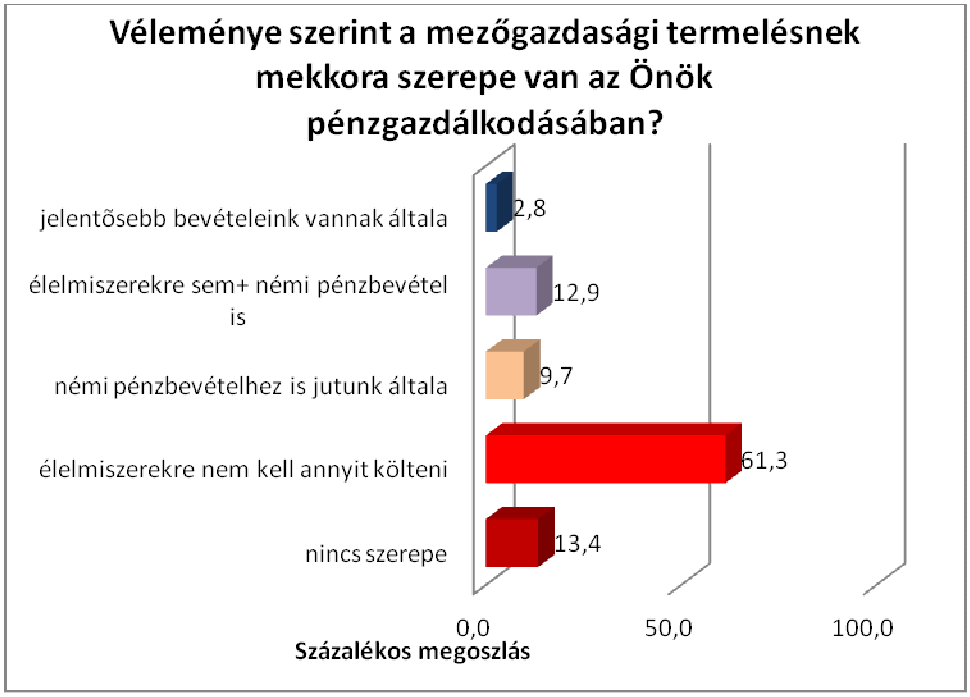

Van-e olyan birtokrész, amit nem használnak?
igen 18,3%
nem 81,7%

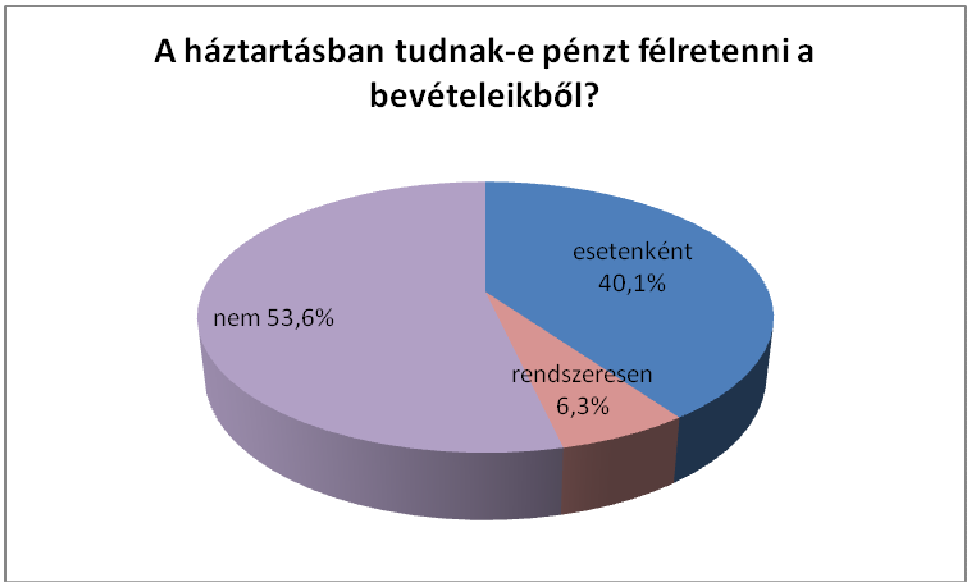

Eladó-e a felhagyott terület?
igen 11,7
nem 88,3

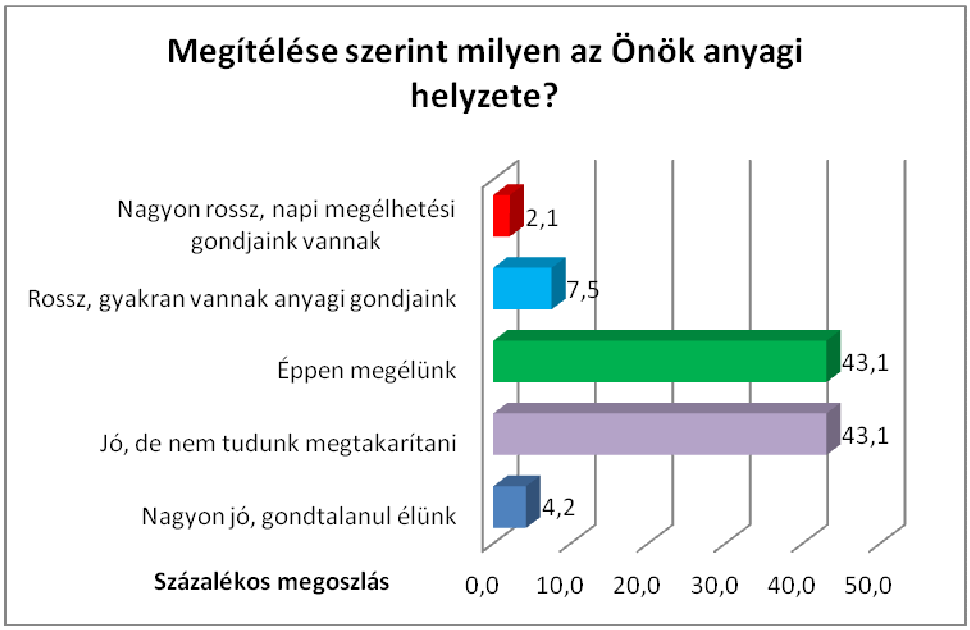

Az Önök településén általában miért foglalkoznak a földek művelésével?
más, éspedig
6,7
rá van kényszerítve/nincs más lehetősége
43,0
megszokás, hagyomány miatt
33,7
mert megéri, plusz jövedelmet jelent
12,1
0,0
20,0
40,0
60,0
Százalékos megoszlás

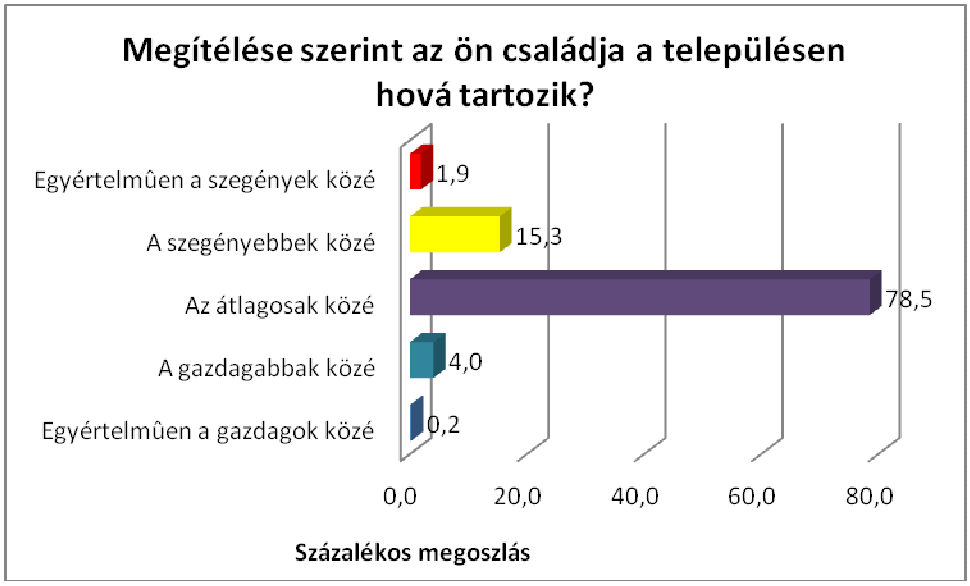

Gazdálkodnak-e Önök bármilyen földterületen, illetve tartanak-e valamilyen állatot?
nem 48,8%
igen 51,2%

Véleménye szerint a mezőgazdasági termelésnek milyen szerepe van az Önök megélhetésében?
nagy szerepe van
közepes
kis szerepe van
nincs szerepe
11,9
35,6
40,6
11,9
0,0
10,0
20,0
30,0
40,0
50,0
Százalékos megoszlás

Véleménye szerint a mezőgazdasági termelésnek mekkora szerepe van az Önök pénzgazdálkodásában?
jelentősebb bevételeink vannak általa
élelmiszerekre sem+ némi pénzbevétel is
némi pénzbevételhez is jutunk általa
élelmiszerekre nem kell annyit költeni
nincs szerepe
2,8
12,9
9,7
61,3
13,4
0,0
50,0
100,0
Százalékos megoszlás

A háztartásban tudnak-e pénzt félretenni a bevételeikből?
esetenként 40,1%
rendszeresen 6,3%
nem 53,6%

Megítélése szerint milyen az Önök anyagi helyzete?
Nagyon rossz, napi megélhetési gondjaink vannak
Rossz, gyakran vannak anyagi gondjaink
Éppen megélünk
Jó, de nem tudunk megtakarítani
Nagyon jó, gondtalanul élünk
2,1
7,5
43,1
43,1
4,2
Százalékos megoszlás
0,0
10,0
20,0
30,0
40,0
50,0

Megítélése szerint az ön családja a településen hová tartozik?
Egyértelmûen a szegények közé
A szegényebbek közé
Az átlagosak közé
A gazdagabbak közé
Egyértelmûen a gazdagok közé
1,9
15,3
78,5
4,0
0,2
0,0
20,0
40,0
60,0
80,0
Százalékos megoszlás